Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi • Marmara University Journal of Political Science • Cilt 8, Sayı 1, Mart 2020, ISSN 2147-6926, ss. 142-166 • DOI: 10.14782/marmarasbd.712967

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

"Realist" İdealizm? 1977-1978 Senelerinde ABD-Suudi Arabistan İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme

The "Realist" Idealism? An Evaluation on the USA-Saudi Arabia Relations in 1977-1978

Nur ÇETİNOĞLU HARUNOĞLU *

Öz

Realizm-İdealizm gelgiti, ABD'nin kuruluşundan bu yana dış politikası hakkında yapılan tartışmaların başında gelmektedir. Başta Thomas Jefferson olmak üzere, ABD'nin kurucu babalarının savunduğu insan hakları ve demokrasi gibi ideal değerlerin, dış politikada rehberlik etmekten çok, ABD karar alıcıları tarafından ABD'nin çıkarları uğuruna feda edildiği ve/veya araç olarak kullanıldığı ve bu sebeple de ABD'nin kendi kimliğinden/özünden uzaklaştığı fikri, söz konusu tartışmaların çoğunda bulunmaktadır. Tüm bu tartışmalar içerisinde, Soğuk Savaş'ın en hararetli dönemlerinden birinde başkanlık yapmış olan Jimmy Carter'ın, idealist duruşu nedeniyle, istisnai bir konuma sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Böyle olmakla birlikte, 1979 senesinin meydan okumaları nedeniyle, Carter'ın bu idealizminin zayıfladığını ve hatta yok olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma, Carter döneminin idealist seneleri olarak bilinen 1977-1978 döneminde ABD – Suudi Arabistan ilişkilerini inceleyecektir. Çalışmanın amacı, söz konusu idealizmin sınırlarını görebilmek ve bu sınırların arkasındaki nedenleri ABD yönetiminin iç yazışmalarında aramak ve ortaya koymaktır. Çalışmanın temel argümanı, ABD dış politikasında salt idealizm veya realizmin tek hâkim yaklaşım olmadığı, bu iki akımın çoğu zaman birbirinin içine geçtiği ve hatta birinin diğerinin aracı olarak kullanıldığı fikridir. Carter döneminin "en idealist" olarak bilinen 1977-1978 senelerinde dahi ABD'nin Suudi Arabistan ile olan ilişkilerinde var olan realist motifler, ABD'nin idealizminin sınırlarını gözler önüne sermektedir. Buna karşılık, Başkan Carter'ın Ortadoğu'da adil bir düzen ve Arap-İsrail barışı gibi idealist amaçları için realist adımlar attığı da ayrı bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Realizm, İdealizm, ABD Dış Politikası, Soğuk Savaş, Jimmy Carter, Suudi Arabistan

Abstract

The idealism/realism dilemma has been one of the leading issues of discussion on the US foreign policy since its foundation. It is generally argued in these discussions that ideal values such as democracy and human rights, launched by the founding fathers of the US – particularly by Thomas Jefferson – have been used as means to achieve American interests, rather than being guiding principles of foreign policy; and that the US has been therefore alienated from its identity. Amid all these discussions, it would not be wrong to mention that Jimmy Carter, who became the US President in one of the harshest periods of Cold War, constitutes an exceptional case due to his idealist stance vis-à-vis world politics.

* Marmara Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ancetinoglu@yahoo.com

Makale Gönderim Tarihi / Submitted: 28.10.2019
Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 24.01.2020

Notwithstanding this, one should notice that his idealism had to wane and even totally disappear because of the challenges of 1979. This study is going to analyze the US-Saudi Arabia relations in 1977-1978, notably known as the idealist years of Carter. The goal of the study is to reveal the limits of the afore-mentioned idealism and explore the reasons behind through the declassified documents within the Carter Administration. The main arguments of the study are that neither realism nor idealism is the only approach dominating the US foreign policy; and that each one is usually embedded in the other and even each one is used as a mean to other. It seems right to mention that the realist motives being present in the American-Saudi relations in the most "idealist" years of Carter that are 1977-1978, reveals the limits of the US' idealism. In return, the fact of Carter having taken realist steps to reach his idealist goals such as a just order and Arab-Israeli peace in the Middle East, comes to surface as another reality.
Keywords: Realism, Idealism, US Foreign Policy, Cold War, Jimmy Carter, Saudi Arabia

1. Giriş

Realizm-idealizm gelgiti, ABD'nin kuruluşundan bu yana dış politikası hakkında yapılan tartışmaların başında gelmektedir. Başta Thomas Jefferson olmak üzere, ABD'nin kurucu babalarının savunduğu insan hakları ve demokrasi gibi ideal değerlerin, dış politikada rehberlik etmekten çok, ABD karar alıcıları tarafından ABD'nin çıkarları uğuruna feda edildiği ve/veya araç olarak kullanıldığı ve bu sebeple de ABD'nin kendi kimliğinden/özünden uzaklaştığı fikri, söz konusu tartışmaların çoğunda bulunmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş ve sonrasında uluslararası sistemde hâkim olan iki kutupluluk ve bunun uzantısı olan güç politikaları nedeniyle, ABD'nin kendi bekası uğuruna değerlerinden vazgeçtiği ya da vazgeçmek zorunda kaldığını vurgulayan yorumlarla sıklıkla karşılaşılmaktadır.[1] Ki bazısına göre bu, zaten gereklidir. Uluslararası ilişkiler disiplininin önde gelen realistlerinden Mearsheimer'ın ifade ettiği gibi, 1939 senesinde basılan ve realist duruşun ana kitaplarından kabul edilen E.H. Carr'ın "*The Twenty Years' Crisis*" eserindeki argümanlar, 2000'lerde dahi geçerliliğini korumakta, dünyada hâkim olan sistem, devletler arasındaki güç politikalarından oluşmaktadır (Mearsheimer, 2005). Kaldı ki, bir diğer realist Walt'un da (2016c) vurguladığı üzere, ABD ne zamanki dış politikasının merkezine demokrasiyi koysa, başarısız olmaktadır. Çünkü ABD, bir örneği teşkil etmekle yetinmek yerine, demokrasiyi yaymaya çalışmakta ve bu çabalar ise bir yandan dünyanın çeşitli bölgelerinde savaşa/çatışmaya neden olmakta, bir diğer yandan da ABD'nin inandırıcılığını ve ona duyulan güveni zedelemektedir. Yine Walt'a göre (2016b), ABD dış politikasındaki başarısızlıklar, ABD başkanlarının yeterince "realist" olmamalarından kaynaklanır.

Tüm bu tartışmalar içerisinde, Soğuk Savaş'ın en hararetli dönemlerinden birinde başkanlık yapmış olan Jimmy Carter'ın istisnai bir konuma sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Carter dönemi, her ne kadar başkanın, Dışişleri Bakanı Cyrus Vance ile Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzezinski arasındaki gelgitleri ve bu nedenle de tutarsız dış politika kararları ile anılsa da (Gaddis, 1982, s.349-350), genel olarak idealist duruşuyla bilinir. En azından Jimmy Carter'ın

1 ABD'nin Soğuk Savaş boyunca çeşitli ülkelere yüksek miktarda askeri yardım yaparken, bu yardımların dağılımında ülkelerin insan hakları karnesine ya da demokrasi seviyelerine dikkat edilmemesi buna örnek gösterilebilir. Konuyla ilgili detaylı bir analiz için bkz. (Gelb, 1975).

başkanlık koltuğunu Gerald Ford'dan 1977 senesinin başında devralırken son derece idealist amaçlara sahip olduğu herkesin kabulüdür. Ancak Carter'ın dış politikasının 1979 senesinde İran İslam Devrimi ve SSCB'nin Afganistan işgali akabinde geçirdiği dönüşüm de bir o kadar bilinenler arasındadır. 1980 tarihli Carter Doktrini, insan hakları, demokrasi ve adil bir düzen söylemiyle gelen ve Amerikan idealizmini yansıtan bir başkanın, Soğuk Savaş koşullarında nasıl da idealizminden sıyrılmak zorunda kaldığını gösteren en güçlü örneklerdendir (Bloomfield, 1982). Zira bu doktrin ile Carter, Körfez bölgesinin, ABD'nin hayati çıkarlarının olduğu bir bölge olduğunu ilan etmiş ve buraya yönelik herhangi bir saldırının ABD tarafından gerekirse askeri güç kullanılarak karşılık bulacağının altını çizmiştir. Bu şekilde ABD dış politikasında Carter tarafından sıklıkla vurgulanan insan hakları gibi değerler rafa kaldırılmak durumunda kalmıştır. Buna ek olarak, Başkan Richard Nixon döneminde ABD'nin bölgedeki iki temel müttefikinden biri olarak kabul edilen İran'ın, Carter döneminde İslam devrimi sonrasında ABD ile olan ittifakından kopması, ABD'nin gözünde Suudi Arabistan'ı daha da değerli ve araçsal kılmış, ABD-Suudi Arabistan ittifakı 1979 senesi itibarıyla eskisinden de önemli hale gelmiştir.

Esasında ABD-Suudi Arabistan ittifakı 1970'lere özgü değildir ve çok daha gerilere, 1930'lara dayanmaktadır. O dönemde birçok Amerika kökenli petrol şirketi Arap yarımadasına ayak basmış ve Arap-Amerikan Petrol Şirketi'nin (Aramco) kurulmasını sağlamışlardır.[2] Ancak ilişkiler Soğuk Savaş'ın başlamasıyla beraber yoğunlaşmış ve Suudi Arabistan, ABD açısından özellikle de 1950'lerde, SSCB'yi ve SSCB'nin Ortadoğu'da yakınlık kurduğu milliyetçi rejimleri çevrelemenin önemli bir aracı olarak algılanmıştır (Brew, 2015, s. 89-92). Britanya'nın Körfez'den çekilme kararı akabinde ise ABD-Suudi Arabistan ilişkileri yepyeni bir boyut kazanmış, 1970'lerin başında Suudi Arabistan, Nixon başkanlığındaki ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik olarak geliştirdiği *Twin Pillar Policy* yani "iki ayaklı politika"nın iki ayağından birini oluşturmuştur. Böylece Suudi Arabistan, İran ile beraber ABD'nin Ortadoğu politikalarının en temel iki vekilinden biri haline gelmiştir (Cates, 1988). ABD'nin bu politikayla beraber Suudi Arabistan'a yaptığı silah, askeri eğitim ve teknoloji yardımları ABD'nin dış politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Bu bilgiler ışığında söz konusu çalışmanın temel araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir: 1977-1978 senelerinde ABD-Suudi Arabistan ilişkilerini şekillendiren temel konular nelerdir? Başkanlık kampanyasını yürüttüğü ilk andan itibaren ABD dış politikasına yepyeni bir soluk getireceğine inanılan Jimmy Carter'ın idealizmi, bu dönemde ABD-Suudi Arabistan ilişkilerine ne derece yansımıştır? Bu idealizmi sınırlayan faktörler var mıdır ve varsa bunlar neler olmuştur? Son olarak bu dönem, ABD dış politikası hakkında yapılan idealizm-realizm tartışmalarına nasıl katkıda bulunabilir(di)?

Çalışmanın temel argümanı, ABD dış politikasında salt idealizm veya realizmin tek hâkim yaklaşım olmadığı, bu iki akımın çoğu zaman birbirinin içine geçtiği ve hatta birinin diğerinin aracı olarak kullanıldığı fikridir. Carter döneminin "en idealist" olarak bilinen 1977-1978 senelerinde dahi ABD'nin Suudi Arabistan ile olan ilişkilerinde var olan realist motifler, ABD'nin idealizminin sınırlarını gözler önüne sermektedir. Buna karşılık Başkan Carter'ın Ortadoğu'da

2 Bu konuyla ilgili detaylı bir çalışma için bkz. (Anderson,1981).

adil bir düzen ve Arap-İsrail barışı gibi idealist amaçları için realist adımlar attığı da ayrı bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. ABD dış politikasına realizmin mi idealist amaçlar için taktik olarak kullanıldığı, yoksa idealizmin mi realizm uğuruna araçsallaştırıldığı cevap bulması güç bir sorunsal olarak varlığına devam etmektedir.

Yukarda anlatılanlara yönelik olarak bu çalışmada öncelikle ABD dış politikasında realizm-idealizm ikileminin tarihsel kökenleri kısaca ortaya çıkarılacak, daha sonra Başkan Carter'ın bu konu içerisindeki duruşu ele alınacaktır. Çalışmanın esas bölümü, ABD yönetiminin 1977-1978 senelerinde Suudi Arabistan hakkında yaptığı iç yazışmalarının incelendiği bölüm olacak, ikili ilişkilerde hâkim olan konular ve bu konulara yönelik ABD'nin geliştirdiği politikalar analiz edilecektir. Çalışmanın son bölümü ise genel bir değerlendirmenin yapıldığı, teori – pratik bağlantısının kurulduğu sonuç bölümü olacaktır.

2. ABD Dış Politikasında Değerler / Çıkarlar İkilemi

ABD'nin kuruluş hikayesi, 18. yüzyılın sonunda 13 koloninin hayati sebeplerle biraraya gelmesiyle başlamıştır. Farklı etnik nüfuslara ve ekonomik sistemlere sahip olmalarına rağmen bu 13 koloniyi biraraya getiren en önemli faktör, Britanya İmparatorluğu tarafından söz konusu koloniler üzerinde uygulanan ekonomik baskı (zorunlu vergiler) olmuş ve vakti zamanında Avrupa'nın siyasi, dini ve ekonomik baskılarından kurtulmak için Amerika kıtasına göç eden halklar, bu defa da Britanya'nın baskılarından kurtulmak amacıyla harekete geçmiş, bağımsızlık hareketini başlatmıştır. Bu şekilde, söz konusu koloni halklarında, Amerika'nın özgür halkları temsil edeceği, özellikle de "özgürlüklerin emanetçisi" olacağı yönünde kuvvetli bir inanç oluşmuştur (Hudson, 1970, s.xxx-xxxiii). Daha sonra Thomas Jefferson tarafından kaleme alınan Bağımsızlık Bildirgesi'nde bütün insanların "hayat, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı"ndan bahsedilmiş, bu hakların devredilmez olduğunun altı çizilmiştir. Buna ek olarak bu hakları sağlamayan yönetimlerin, halklar tarafından devrilmesinin gerekliliği üzerinde duran Bağımsızlık Bildirgesi'nin (Morris, 1956, s.27-28), bu anlamda kendi dönemi içerisinde oldukça yenilikçi olduğu, daha da net olarak "demokratik" bir yapıya sahip olduğu vurgulanmalıdır. Bireye ve bireyin sahip olduğu devredilmez haklara, Amerikan tarihinin bir diğer önemli belgesi olan 1781 tarihli Anayasa'da da karşılaşılmaktadır. Bu anlamda, 1791 senesinde Birleşik Halklar Anayasası'na yapılan ilk eklemelerin "Haklar Beyannamesi" olarak tanımlanması ve tamamının insan haklarını vurgulaması tesadüf olarak görülmemelidir (Morris, 1956, s.61-62).

ABD'nin kuruluş hikayesinde sıklıkla vurgulanan bu değerlerin esasında tüm dünya için bir örnek teşkil ettiği fikri kurucu babalar tarafından özellikle inanılan bir nokta olmuş ve Thomas Jefferson'ın unutulmayan cümlesinde dışa vurulmuştur: Birleşik Devletler "dünyanın tüm ulusları için dikilmiş bir anıt ve örnektir" (Koch ve Peden, 1944, s.561). Bu inanca ek olarak, dünyadaki barışın ancak ve ancak söz konusu liberal değerlerin yayılması ile mümkün olabileceği inancı da ABD tarihinde somutlaşmış ve "*American exceptionalism*" olarak bilinen ve ABD'nin dünyadaki

tüm uluslar içerisinde istisnai bir örnek olduğu fikrini içeren kavram ortaya çıkmıştır (Deudney ve Meiser, 2008, s.29).

Yaşam özgürlüğü, dini özgürlükler, serbest ticaret yapabilme gibi ekonomik özgürlükler ABD'nin liberal kimliğinin yapı taşları olarak ortaya çıkarken, bu değerlerin dış politikaya nasıl yansıdığı ise zamanla netleşmiştir. 1812 tarihli Monroe Doktrini ile kendine dış politikada Avrupa ve dünya siyasi işlerine/güç politikalarına karışmama prensibi getiren ABD'nin, 19. yüzyılın büyük bölümünde dış gelişmelerden uzak durduğu ve 1861-65 arasında yaşanan iç savaşta da görüldüğü gibi, kendi iç sorunlarını gidermeye odaklanmış olduğu ifade edilebilir. Ancak en önemli dış politika değişimi, kuşkusuz 19. yüzyılın sonunda Amerikan-İspanyol savaşı ile yaşanmıştır. Zira bu savaşla beraber, ABD dış politikasında jeopolitik endişelerin hâkim olmaya başladığı gözlemlenmiş, ve ABD dünya güç politikalarının elzem bir aktörü haline gelmeye başlamıştır. Böyle olmakla beraber, ABD'nin "insanlık ve onun özgürlükleri" adına hareket ettiği inancının, yöneticiler nezdinde hiçbir zamana eksik olmadığı da belirtilmelidir. Gerçekten de ABD'nin İspanya'yı Amerika kıtasından neredeyse sildiği, Karayipler'de, Küba'da, Porto Riko, Hawai, Guam ve Filipinler'de hakimiyet kurduğu bu savaş sonrasında dönemin ABD Başkanı William McKinley "Amerikan bayrağı yabancı topralara daha fazla toprak edinmek için değil, insanlık adına dikilmiştir" diyecek ve ABD'nin bu savaş ile değerlerinden kopmadığını, tam tersi bu değerleri vurgulamak için söz konusu savaşı yürüttüğünü/yürütmek zorunda kaldığını anlatmaya çalışacaktı (Kissinger, 2016, s.271). ABD'nin jeopolitik çıkarları nedeniyle mi, yoksa kimliğine ait liberal değerleri savunmak ve böylece dünya barışını sağlamak amacıyla mı hareket ettiği, ABD tarihinin bu noktasından itibaren karmaşıklaşmış ve bu çalışmada realizm-idealizm ve/veya değerler/çıkarlar gelgiti olarak nitelendirilen durum ABD dış politikasında adeta bir devamlılık unsuru haline gelmiştir. Her ne kadar McKinley'dan sonra Başkanlık koltuğuna oturan Theodore Roosevelt ile ABD'ye "uluslararası kolluk gücü olma" misyonu yüklenmiş, ABD dış politikası'nın Monroe Doktrini'nden bir daha geri dönmemek üzere ayrıldığı tescillenmiş ve bu şekilde dış politika tam anlamıyla "realist" bir perspektif üzerine oturtulmuşsa da (Kaufman, 2017, s.45), daha sonra Woodrow Wilson gibi birinin ABD Başkanı olması, ABD dış politikasında insan hakları gibi değerlerin yeniden vurgulanması ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Başkan Wilson 1. Dünya Savaşı'nın kaçınılmazlığı karşısında savaşa girme kararı alırken bunu "ABD'nin dünyayı demokrasi için güvenli hale getirme" çabası olarak açıklamış ve ABD'nin demokrasi idealinden vazgeçmediğini vurgulamıştır (Kissinger, 2016, s.281). Wilson'un savaşın bitiminden kısa süre önce ABD Kongresi'nde yaptığı konuşmada vurguladığı 14 nokta, her ne kadar dünyadaki tüm uluslar için "adalet ve barış" vaat etse de, savaş sonrası koşullarda gerek ABD iç siyaseti, gerekse de Avrupa'daki jeopolitik dengeler nedeniyle amacına ulaşamamıştır. Gerçekten de Wilson bir yandan, mütteffikleri olan Britanya ve Fransa'nın özellikle de Afrika ve Ortadoğu dahil Asya'daki topraklarında kendi kaderini tayin hakkının verilişini "erken" bulmaları nedeniyle müttefikleriyle uzlaşma yoluna gidecek, bir diğer yandan da ABD Kongresi'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olmayı reddetmesiyle dünya siyaseti için tassavur ettiği idealizminden vazgeçmiş olacaktı (LaFeber, 2008, s.53-54).

ABD dış politikasındaki değerler-çıkarlar ikileminin özelikle Soğuk Savaş'ın başlamasıyla beraber jeopolitik çıkarlar lehine sonuçlandığını vurgulamak yerinde olacaktır. Özellikle Truman Doktrini ile ABD, "totaliter rejimler"e karşı mücadele eden "özgür halklara" yardım edeceği sözünü vermiş (The Office of the Historian, 1947), ve o andan itibaren ABD dış politikası oldukça realist bir perspektife oturtulmuştur. Dış politikasının ana hedefi SSCB'yi "çevrelemek" olan ABD'de başkanlık koltuğuna oturan her kişi, çevreleme stratejileri üreterek aynı hedefe, yani SSCB ve onun temsil ettiği komünizmi çevrelemeye hizmet etmiştir. Çoğunlukla paylaşılan bir görüşe göre, bu dönemde ABD dış politikasında hakim olan en büyük yanılsamalardan biri, ABD karar alıcılarının komünizmi yekpare ve/veya tek başlı bir ideoloji olarak algılamaları ve farklı ülkelerdeki yansımaları arasındaki farklılıkları görmeyip, hepsinin SSCB'ye gönülden bağlı olduklarını düşünmeleridir (Kaufman, 2017, s.80) Dolayısıyla bu dönemde ABD dış politikasında süregelen realizm-idealizm ikileminde realizmin ağır basmasının en büyük nedeni, ABD'nin sürekli yayılmakta olduğunu düşündüğü bir "hastalığa" karşı güçlü durabilmek için, gerekirse kendi değerlerinden çok uzak mütteffiklerle anlaşması, ya da o değerlerden uzak hareketlerde bulunmasıdır. Demokratik olmayan ülkelerle kurulan ittifaklar, bu müttefiklere yapılan silah ve teknoloji yardımı, ABD'nin küresel bir güç olarak, SSCB'yle mücadele etmeyi temel hedefi haline getirmesinden kaynaklanmıştır. Bu şekilde insan hakları, demokrasi ve dünya barışı gibi ideal hedeflerden hızla uzaklaşan bir ABD profili ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında, Soğuk Savaş'ın sonlandığı 1990'ların başında hem dünyada hem ABD'de bu profilin değişeceği yönündeki inancın neden tepe noktasına vardığını anlamak güç değildir. Ancak dünya siyaseti, kısa bir yanılsama döneminden sonra 2001 senesinde 11 Eylül saldırıları ile karşılacak ve akabinde Yeni Muhafazakarlık etkisinde oluşturulan ABD dış politikasının "demokrasi" ve "dünya barışı" gibi idealist gerekçelerle ne büyük yanlışlara sapacağına şahit olacaktı. Başta alanının en önemli realistlerinin dahi açıkça muhalefet ettiği ve hiçbir şekilde ABD'ye hizmet etmeyeceğini savunduğu ABD'nin Irak işgali sonrasında yaşananlar, ABD'nin özünden, kimliğinden, kurucu babalarının fikirlerinden hatrı sayılır derecede uzaklaştığını gözler önüne serecekti (New York Times, 2002). ABD'nin ne realist ne de idealist olabildiği 11 Eylül dönemi, ABD açısından büyük bir prestij kaybına neden olacaktı. Soğuk Savaş sonrasındaki realizm-idealizm gelgiti bu çalışmanın kapması dışında kalması nedeniyle bu bölüm burada sonlandırılacak ve çalışmanın hedef dönemi olan 1970'lerin ikinci yarısına geri dönüş yapılacaktır.

3. Soğuk Savaş'ta Yeni Bir Nefes: Jimmy Carter ve Dış Politika Vizyonu

ABD'nin SSCB'ye yönelik olarak geliştirdiği çevreleme stratejilerinin egemen olduğu Soğuk Savaş döneminde Jimmy Carter gibi bir kişiliğin ABD Başkanı olması gerçekten de istisnai bir duruma işaret etmektedir. Carter, başkanlık adaylığıyla beraber sarfettiği konuşmalarda yaptığı eleştiriler ve verdiği vaatler bakımından kendisinden önceki başkanlardan son derece farklı bir profil sergileyeceğini belli etmiştir.

Carter'a göre, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren dünya politikaları artık 1950'ler ve 60'lardan farklı bir hale gelmiş, eski Soğuk Savaş stratejileri geçerliliğini yitirmişti. Ona göre Soğuk Savaş'ın

ilk dönemlerinde ABD, dünyanın birçok bölgesine, özellikle de Güneydoğu Asya'ya fazlasıyla müdahil olmuştu. Ancak ABD, kendisine doğrudan bir tehdit olmadığı müddetçe başka ulusların içişlerine karışmamalı, Merkezi Haberalma Teşkilatı (*Central Intelligence Agency – CIA)*'nı hükümetleri düşürmek için kullanmamalı, dolayısıyla gizli ajandalara sahip olmamalı ve tek taraflı hareket etmekten kendini alıkoymalıydı (FRUS, 1975, s.3-4). Buna ek olarak Carter, Soğuk Savaş boyunca ABD tarafından yürütülmeye çalışılan "güçler dengesi" yaklaşımının da anlamını yitirdiğini vurguluyordu. Ona göre bu yaklaşım, 1815'te ve hatta 1945'te işe yaramış olabilirdi ancak yeni dönem bundan çok daha farklı bir yaklaşımı gerekli kılıyordu (FRUS, 1976a, s.19). Bu noktada Carter'ın hedefinde, kendinden önceki dönemlerde Ulusal Güvenlik Danışmalığı ve Dışişleri Bakanlığı yapmış olan Henry Kissinger bulunuyordu. Carter, Kissinger'ı, kişisel ve gizli diplomasi yürütmek ve bu şekilde de Başkan ile Kongre arasındaki bağları tahrip etmekle suçluyor, ayrıca Kissinger döneminde geliştirilen detant politikalarının işlevsizliğini vurguluyordu (FRUS, 1976a, s.16).

Carter, ABD başkanı olması durumunda, ABD'nin, artık anlamını yitiren çevreleme stratejilerinden çok, çevre, nüfus, gıda sorunları gibi dünyanın "gerçek" sorunlarıyla ilgileneceğinin sözünü veriyordu. Carter'a göre kalkınmış ülkelerin, kalkınmakta olan ülkelerle olan ilişkilerini geliştirmesi, yani Kuzey-Güney ilişkileri, kendi döneminin odak noktası olacaktı (FRUS, 1976b, s.29). Kendisinin de birçok defa ifade ettiği gibi, ABD ve diğer kalkınmış güçler ancak kalkınmakta olan uluslara yönelik sorumluluklarını yerine getirirlerse, askeri gücün ulusların odak noktası olmadığı, adil bir dünya düzenine kavuşulabilirdi (FRUS, 1976a, s.19). Elbette ki bahsi geçen bu adil dünya düzeninin en önemli bileşenleri uluslararası örgütlerin rolünün arttırılması, silahlanma yarışının durdurulup silahsızlanmanın başlatılması ve başta Ortadoğu olmak üzere barış süreçlerinin vücut bulmasıydı (FRUS, 1975, s.6-7). Carter'a göre, ABD bir yandan "barış"tan bahsedip bir diğer yandan da dünyaya silah satmaya ve bu şekilde de şiddeti, çatışmayı, savaşı körüklemeye devam edemezdi. Bu çelişkinin ortadan kalkması ABD açısından elzemdi (FRUS, 1976b, s.36). Öyle ki Carter, Başkanlık koltuğuna oturduğu 20 Ocak 1977 tarihinde yaptığı konuşmada dahi silahsızlanmanın dünya barışı için öneminden bahsedecek, kendisiyle beraber ABD'nin bu yönde süregelen politikalarının değişeceği vaadini verecekti (FRUS, 1977 *Editorial Note*, s.66).

Tüm bunlara ek olarak, Carter'a göre arayışında olduğu adil dünya düzeninin bir diğer önemi unsuru, ABD'nin liderliği olacaktı. Ancak bu liderlik, Soğuk Savaş döneminin diğer başkanlarının sergilediği uluslararası liderlikten son derece farklılaşıp, "doğru, adil, nazik ve dürüst ve insan haklarına dayalı" olacak idi (FRUS, 1975, s.8). Carter için, ABD'nin kurucu değerlerine geri dönmesi elzemdi. Öyle ki kendisi, Thomas Paine'e atıfta bulunacak ve onun "ABD'nin davası tüm insanlığın davası olmalı" cümlesini vurgulayacaktı (FRUS, 1976a, s.17). Carter, ABD Başkanı'nın da ahlaki bir otoriteyi temsil etmesi gerektiğini söyleyecek ve kendi başkanlığının özellikle de Nixon-Ford dönemlerinden son derece farklı şekilde ahlaki boyutunun olacağını ifade edecekti (FRUS, 1976a, s.18; FRUS, 1976b, s.28). Bu haliyle Carter'ın, Soğuk Savaş koşullarında son derece istinai şekilde büyük bir idealizmle başkanlık koltuğuna oturduğunu yinelemek yanlış olmayacaktır.

Carter'ın idealist bir söylemle başkanlık koltuğuna oturabilmesinin arkasındaki en büyük neden, yaygın bir görüşe göre, onun bu yaklaşımının, Amerikalıların tam da kendi hükümetlerine yönelik büyük bir güven krizi içinde oldukları dönemle rastlaşmasıdır (Hook ve Spanier, 2007, s.159). Watergate skandalı sonrasında iç politikada yaşanan çalkantılar, ABD'lileri, Soğuk Savaş koşullarından ve siyasi gerginliklerden uzak duran, insan hakları gibi bambaşka bir gündemi olan idealist bir başkana yöneltmiştir. Söz konusu idealizmi başkan olduktan sonra da yürütmeye çalışan Carter'ın attığı bazı adımlar yine idealizminin göstergesi olmuştur. Carter'ın uluslararası platformlarda insan hakları konusunu vurgulaması Dışişleri Bakanlığı içindeki İnsan Hakları Ofisi'ni, İnsan Hakları Bürosu'na çevirip bu büroyu ülkelerin insan hakları durumları hakkında yıllık rapor hazırlamakla görevlendirmesi (Amstutz, 2012, s.58); ABD Silah Kontrolü ve Silahsızlanma Ajansı'na ABD iç siyasetinde yumuşak kanattan olması nedeniyle "güvercin"lerden kabul edilen Paul Warnke'nin atanması; BM'ye Atlanta valisi Afrika kökenli Andrew Young'ın Büyükelçi olarak atanması; Ulusal Güvenlik Danışmanı olan ve koyu anti-komünistliği ile bilinen Zbigniew Brezinski'ye rağmen Cyrus Vance gibi müzakereci bir avukatın Dışişleri Bakanı olarak atanması bu idealizmin göstergelerinden kabul edilebilir (Stone ve Kuznick, 2012, s.404). Carter'ın başkanlık kampanyasını yürütürken verdiği vaatlerden, başkan olduktan sonra ulaştıklarından en önemlileri kuşkusuz Mısır ile İsrail arasında tarihi Camp David anlaşmalarının imzalanması ve Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmelerinin ikinci turunun sonlandırılması ile antlaşmanın 1979'da SSCB lideri Brejnev ve Carter tarafından imzalanması olmuştur (Kaufman, 2017, s.112). Arap-İsrail barışı ve silahsızlanma konularındaki bu iki adımı dışında Carter'ın idealizminin özellikle de 1979 senesinden itibaren yaşanan meydan okumalarla büyük ölçüde sınırlı kaldığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Zira o sene Tahran'daki ABD Büyükelçiliği'nde 444 gün süren rehine krizi ABD dış politikası açısından büyük bir hezimet olacak, yapılan başarısız kurtarma operasyonları sonrasında kitaplarda "milli felaket" olarak yerini alacaktı (Ambrose, 1992, s.266-268). Diğer taraftan SSCB'nin Afganistan işgali akabinde Carter, Carter Doktrini olarak bilinen ve ABD'nin Körfez'deki petrol çıkarlarını ve askeri varlığını hatırlatan dış politika stratejisini ortaya koyacaktı. Bu doktrin ile Carter, ABD'nin Körfez bölgesine tarihinde görülmemiş derecede bağlı olduğunu vurgulayacak ve bulunduğu vaatlerden son derece farklı bir noktaya sürüklenecekti (Bronson, 2006, s.150). Bu tarihten sonra Suudi Arabistan ile ilişkileri daha da kuvvetlenen ABD'nin, Carter'ın ilk iki senesinde bu ülkeyle nasıl bir bağ içinde olduğu, Carter'ın idealizmi hakkında önemli ipuçları verecektir.

4. 1977-1978 Senelerinde ABD'nin Suudi Arabistan ile İlişkileri: Niyetler, Engeller

Jimmy Carter'ın başkanlık koltuğuna oturduğu ilk andan itibaren, ABD yönetiminin iç yazışmalarında Suudi Arabistan'ın ABD açısından öneminin vurgulandığı raporlara rastlanmaktadır. Bu raporlar, ABD – Suudi Arabistan ittifakının tarihçesini ve önemini vurgulamakla beraber, Suudi Arabistan'ın dış ve iç politikası hakkında da genel bir çerçeve çizmekte, Başkan Carter'a bu konularda gerekli bilgileri sağlamaktadır. Söz konusu raporlar aynı zamanda, bu başlık altında daha sonra ele alınacak olan ikili ilişkilerin temel konuları hakkında da nasıl bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği hususunda zemin hazırlamaktadır. Başkan Carter'ı

bilgilendirmek amaçlı farklı tarihlerde hazırlanan bu raporlarda, Suudi Arabistan hakkında iki temel tespitin yapıldığı dikkat çekmektedir.

Bu tespitlerden ilki, Suudi Arabistan'ın sahip olduğu petrol nedeniyle özellikle 1970'lerin başından itibaren bölge ve dünya siyasetinde artan ağırlığıdır. ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Başkan Carter'ı bilgilendirmek amacıyla 1977 senesinin başında yazıldığı tahmin edilen rapor, ABD açısından Suudi Arabistan'ın önemini 3 temel faktöre bağlamıştır: sahip olduğu petrol kaynakları, Arap dünyası üzerindeki etkisi ve yine sahip olduğu stratejik konum (FRUS, *Undated-a*, s.451-452). Söz konusu faktörlerin uzun zamandır var olduğunu vurgulayan rapor, önemli bir değişime de işaret etmektedir. Bu değişim, Suudi Arabistan'ın özellikle son senelerde Mısır, Suriye, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere artttırarak yaptığı finansal yardımdır, ki rapora göre bu yardımlar, Suudi Arabistan'ı bölgenin siyasetinde etkin bir aktör hale getirmektedir (FRUS, *Undated-a*, s.451-452). Kaldı ki Suudi Arabistan'ın 1970'lerin başından itibaren özellikle bölge siyasetinde daha etkin bir aktör haline gelmesi CIA tarafından hazırlanan raporlarda da dile getirilmiştir. Örneğin 1977 tarihli bir CIA raporuna göre, 1973'deki petrol ambargosu sonrasında dünya siyasetinde ağırlığının arttığını gören Suudi Arabistan, bu tarihten sonra, ABD ile ilişkisinde kendini "müşteri" olarak değil ancak "partner" olarak, başka bir ifade ile, eş statüdeki bir ortak olarak görmeye başlamıştır (FRUS, 1977a, s.465-466). Diğer taraftan bu dönemde ABD yönetimi tarafından Suudi Arabistan'ın dış politikasının amaçları da tespit edilmiştir. Bu amaçlar, Ortadoğu'da radikal olduğu düşünülen hareketlerin engellenmesi, radikal hükümetlerin çevrelenmesi; Ortadoğu'da Arap-İsrail sorununa yönelik bir müzakere sürecinin başlatılması ve bu şekilde bölgedeki önemli bir istikrarsızlık unsurunun bertaraf edilmesi; ABD ile var olan özel ittifakının devam etmesi ve ülke içinde bütünsel kalkınmayı kolaylaştıracak sağlıklı bir uluslararası ekonomik çevre oluşumuna katkıda bulunulması olarak sıralanmıştır. Tüm bu amaçlara ulaşımda petrolün Suudi Arabistan tarafından önemli bir araç olarak kullanıldığı ve bu şekilde de bölgesel etkisinin her geçen gün daha arttığı iç yazışmalarda önemle vurgulanan bir tespit olarak ortaya çıkmaktadır (FRUS, 1978a, s.537).

Söz konusu raporlarda yapılan genel değerlendirmeler arasında Suudi Arabistan hakkında yapılan ikinci önemli tespit ise, içerdeki siyasi durum hakkında yapılan yorumlar olmuştur. Ülkedeki rejim, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından kaleme alınan raporda "babadan oğula geçen mutlak hakimiyet" olarak nitelendirilmiştir (FRUS, *Undated-a*, s.452). Aynı raporda siyasi partilerin olmadığı ve dolayısıyla da muhalif siyasi hareketlerin bulunmadığı bu sistemde kadınlara yönelik eğitimin olduğu ancak sosyal hakların olmadığı, mesleki dernek/işçi birlikleri gibi kurumların yer almadığı, adalet sisteminin tamir edici değil de cezalandırıcı olduğu gibi olumsuz noktalar da vurgulanmıştır (FRUS, *Undated-a,* s.460). Bu şekliyle ABD'den son derece farklı bir siyasi yapıya sahip olan Suudi Arabistan'da, yönetici ailenin, ABD'deki kamuoyununun önemini anlamadığının altı çizilmiş ve bu durum ABD'nin Suudi Arabistan Büyükelçiliğini 8 Haziran 1977 tarihi itibarıyla üstlenen John West tarafından iki taraf arasında önemli bir sosyo-kültürel fark olarak nitelendirilmiştir (FRUS, 1977h, s.511). Ancak tüm bunlara rağmen, Suudi Arabistan yönetimi tarafından petrolden kaynaklanan refahın halka dağıtılması, olası muhalif hareketlerin doğuşunu engelleyen ve bu sebeple de ülke içerisinde "istikrar" sağlayan bir unsur olarak tespit edilmiştir

(FRUS, *Undated-a,* s.453). Buna ek olarak, Büyükelçi West'in 1978'in sonlarında kalem aldığı bir başka raporunda, ülke içerisinde modernleşme taraftarları ile karşıtları arasında bir çekişmenin olmasına rağmen, bu çekişmenin toplumda Suud ailesine yönelik bir nefreti tetiklemediği belirtilmiş, ve Suudi Arabistan içerisindeki durumun, İran'daki Şah'a duyulan tepkiden çok farklı olduğunun altı çizilmiştir. West'e göre, kraliyet ailesine yönelik ciddi bir tepkinin olmayışı ise ABD-Suudi Arabistan işbirliğinin devam edebilir olduğunu göstermektedir (FRUS, 1978i, s.571-572). Suud ailesinin başındaki prenslerin detaylıca analiz edildiği, siyasi görüşlerinin ele alındığı, karar alma mekanizması içerisindeki rollerinin incelendiği bir başka CIA raporunda da, yine toplum bazında söz konusu prenslere yönelik sert bir muhalefetin olmadığından bahsedilmiştir (FRUS, 1978a, s.538). Başka bir ifadeyle Suudi Arabistan'daki rejimin kapalı ve mutlak olmasının yanı sıra ülke içerisinde insan hakları konusunda ciddi kısıtlamaların olması ABD yönetimi tarafından kaçınılmaz olarak fark edilen bir durumdur. Ancak buna rağmen, yönetici aileye yönelik nefretin, dolayısıyla da ciddi/sert bir muhalefetin henüz doğmamış olması, ABD iç yazışmalarında dikkat çeken ikinci bir tespit olarak ortaya çıkmaktadır.

ABD kurumları tarafından Başkan Carter'ı bilgilendirmek amacıyla yapılan bu genel değerlendirmeler ışığında, 1977-78 senelerinde ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinde üç temel konunun hâkim olduğu söylenebilir. Söz konusu üç konu bu çalışmada ayrı alt başlıklarla ele alınacaktır.

4.1. Arap-İsrail Barış Süreci

Ortadoğu barışı Carter daha başkanlık koltuğuna oturmadan önce dahi kendisi tarafından vaat edilen bir unsurdu. Daha önce de belirtildiği gibi, Carter, Ortadoğu'da "adil bir barış"ın gerekliliği konusunda ne derece istekli olduğunu birçok konuşmasında ifade etmişti. Başkanlığa gelir gelmez Dışişleri Bakanı Vance'i olası bir barış konusunda Ortadoğu'ya çeşitli temaslar kurması için göndermesi bu anlamda şaşırtıcı değildi. Bu temaslar sırasında Vance'in Suudi Arabistan Veliaht Prensi Fahd ile özel bir görüşme yapması ABD yönetimi açısından Ortadoğu'da olası bir barış için her kesim ile iletişim kurmanın ne denli önemli olduğunu gösteren yaklaşımını gözler önüne sermektedir (FRUS, 1977e, s.474).

Gerçekten de 1977-78 senelerindeki ABD-Suudi Arabistan temaslarında Ortadoğu barış süreci son derece yer tutan ve ikili ilişkileri etkileyen diğer unsurları dahi etkileyen bir konu olmuştur. Tarafların bir araya geldiği birçok toplantıda ABD'li yetkililerin bu konu hakkında Suudi mevkidaşlarının düşüncelerini ve duruşlarını öğrenmeye çalışması dikkat çekicidir. Veliaht Prens Fahd'ın bu dönemde yapılan bir görüşmede, aynen Carter'ın ifade ettiği şekilde "Ortadoğu'da adil bir barış" arayışı içerisinde olduklarını söylemesi, bu süreçte Suudi Arabistan'ın ABD yönetimi açısından önemli bir ortak olarak algılanmasına olanak tanımıştır.[3] Suudi Arabistan yönetiminin "adil barış"tan ne anladığı ise CIA tarafından belirtilmiştir: İsrail'in Doğu Kudüs dahil işgal ettiği

3 Bu konu hakkında ABD Savunma Bakanı Harold Brown'un Veliaht Prens Fahd ile yaptığı 24 Mayıs 1977 tarihli görüşmenin tutanağına bkz. (FRUS, 1977g: 493).

topraklardan geri çekilmesi ve Filistinlilerin de kendi ülkelerine dönerek, yaşadıkları birçok Arap ülkelerinde istikrarsızlık nedeni olmaktan çıkmaları bu barışın temel motifleridir (FRUS, 1977a, s.462).

Esasında Suudi Arabistan açısından Ortadoğu'daki Arap-İsrail sorunu varoluşsal bir sorun olarak görülmekteydi. Bunun temel nedeni barış olmaması durumunda İsrail'e yönelik düşmanlıkları her geçen gün artan Araplar arasında zamanla ılımlı hareketlerin son bulup yerine radikal hareketlerin hükümetleri ele geçirmesi ihtimaliydi. Radikal/köktenci hareketlerin Ortadoğu'da hâkim olması ise ABD ile sıkı bir ittifakı bulunan Suud ailesine yönelik tepkinin doğması ve zamanla Ortadoğu'da yalnızlaştırılması anlamına gelecekti. İçinde bulundukları bölgede yalnız bırakılmanın da ötesinde ülkelerinde bir rejim değişiminden çekinen Suud ailesinin, neden Ortadoğu barış sürecine önem verdiğini anlamak zor değildir (FRUS, *Undated-a*, s.457; FRUS, 1977j, s.521). Birçok ikili görüşmede belirtildiği gibi, Suudi Arabistan yönetimi, Ortadoğu'da barış olmaması durumunda buradaki istikrarsızlıktan en büyük faydayı sağlayacak gücün SSCB olduğuna inanmaktaydı. Veliaht Prens Fahd'ın Dışişleri Bakanı Vance'e ifade ettiği gibi, Ortadoğu barışı burada yaşan "tüm Arap halklarının ve Yahudilerin lehine olacak" iken, bundan memnun olmayacak tek aktör "SSCB" ve onun beslediği "radikal milliyetçi hareketler" olacak idi (FRUS, 1977e, s.474).

1977-78 senelerinde gerçekleşen ABD-Suudi Arabistan temaslarında Suudi Arabistan yetkililerinin Amerikalı mevkidaşlarını Arap-İsrail barış sürecinde Suudi Arabistan'ın önemli rol oynacağına ikna etmeye çalışmaları dikkat çekicidir. Örneğin 1977 tarihli CIA raporuna göre, Suudi Arabistan yönetimi, kendisini Ortadoğu'daki "ılımlılığın" öncüsü olarak görmekte ve bu nedenle de Ortadoğu barış sürecinde Arapları ikna etme hususunda anahtar rol oynayacağına inanmaktaydı (FRUS, 1977a, s.461). Aynı şekilde Veliaht Prens Fahd'ın Dışişleri Bakanı Vance ile Cidde'de yaptığı görüşmede, ülkesinin diplomatlarının, Arapları bölgedeki SSCB tehlikesi hakkında uyarmada öncü rol oynadıklarını söylemesi önemlidir. Prens Fahd'a göre, Suudi Arabistan, bölge ülkeleri üzerinde sahip olduğu etkiyle, Ortadoğu barışını hızlandıracak güce sahipti. Bu anlamda ABD açısından elzem bir müttefik olarak görülmeliydi (FRUS, 1977e, s.475). Suudi yetkililer tarafından yapılan bu vurgu, esasen ABD yönetimi tarafından da hissedilmiş ve haklı bir vurgu olarak görülmüştür. Örneğin ABD'nin Suudi Arabistan Büyükelçisi West, Prens Fahd ile yaptığı görüşmeyi raporlerken, Prensin kendisine "siz İsrail'i ikna edin, biz Arapları" dediğini yazacak, Suudi Arabistan yönetiminin bu süreçte kendisini ABD ile beraber eş statüde bir "ara bulucu" olarak gördüğünü belirtecekti. Suudi Arabistan'ın barış sürecindeki çabalarının fark edilmesi ve bu konuda her zaman cesaretlendirilmesi gerektiği de Büyükelçinin Washington'a yaptığı tavsiyeler arasında bulunacaktı (FRUS, 1977h, s.513). Buna ek olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından Carter'ı bilgilendirmek için kaleme alınan bir raporda, Suudi Arabistan'ın özellikle 1973 senesinden sonra Arap-İsrail sorunu konusunda barışa yönelik "reaktif" olmaktan çok, "öncü" bir rol üstlendiğini belirtmiş, ve ABD'nin Suudi Arabistan'dan elde ettiği çıkarların artık Arap-İsrail barış sürecinden ayrılamayacağının altını çizmiştir (FRUS, *Undated-a*, s.456).

Ortadoğu'daki "adil barış süreci" konusunda ABD ve Suudi Arabistan aynı tarafta görünseler de aralarında önemli bir ayrışma da bulunmaktaydı. Bu da Suudi Arabistan'ın 1948'deki Arap-İsrail savaşından sonra Arap Ligi tarafından bölgede İsrail'i yalnızlaştırmak ve zayıflatmak adına alınan boykot kararına uymasıydı (FRUS, *Undated-a*, s.459). Her ne kadar Suudi yetkililer bu uygulamanın siyasi olduğunu, dini motifler taşımadığını, dolayısıyla bölgedeki Yahudilere yönelik bir karar olmadığını ancak İsrail devletinin yayılmacı politikalarına yönelik alınan bir önlem olduğunu vurgulasalar da, 1977-78 senelerinde ABD-Suudi Arabistan arasında yapılan birçok ikili görüşmede ele alınan boykot konusu, taraflar arasında önemli bir ayrışma noktası olarak kalmaya devam etmiştir. Özellikle Veliaht Prens Fahd'ın bu konuda ABD'yi uyarması dikkat çekicidir. Suudi Arabistan'ın İsrail'in boykotuna katılması nedeniyle bazı Kongre üyelerinin Suudi Arabistan'daki ABD'li şirketlerin bu ülkeden çekilmeye çağırması karşısında, Prens Fahd'ın cevabı nettir: Fahd'a göre, ABD menşeili yatırımın Suudi Arabistan'dan çekilmesi, bu boşluğun Avrupalılar tarafından doldurulmasına neden olacak idi, ki bu da ABD'yi ekonomik zarara uğratırken Suudi Arabistan'ı etkilemezdi (FRUS, 1977e, s.478).

Bu dönemde boykot konusu her ne kadar taraflar arasında önemli bir ayrışma noktası olarak kalsa da, ABD yönetiminin özellikle Arap-İsrail sorununda Suudi Arabistan yönetimine diğer Arapları ikna etme konusunda güvendiği birçok görüşmede ortaya çıkmaktadır. Örneğin Mısır lideri Enver Sedat'ın bir ilk gerçekleştirip Kudüs'ü ziyareti sonrasında 2 Aralık 1977'de Trablus'da biraraya gelen Arap liderlerin Mısır'a yönelik tepki koyması, Arap-İsrail barış sürecini ciddi derecede sekteye uğratan bir gelişme olmuştur. Bu durum karşısında, ABD'nin, Suudi Arabistan'ı söz konusu tepkiyi hafifletebilecek etkin bir aktör olarak algıladığı fark edilmektedir. Gerçekten de Sedat'ın Kudüs ziyaretini olumlu bir gelişme olarak nitelendiren Suudi yetkililer, ABD'li mevkidaşlarıyla yaptıkları toplantıda, içinde bulundukları dönemi "altın bir fırsat" olarak nitelendirmiş ve Suudi Arabistan'ın bu sürece desteğinin tam olduğunun altını çizmişlerdir (FRUS, 1977m, s.579).

Buna karşılık, ABD yönetiminin Suudi Arabistan'a yönelik beklentilerinin Camp David sonrasında önemli ölçüde karşılığını bulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. 17 Eylül 1978'de Mısır ve İsrail arasında Camp David anlaşmasının imzalanması akabinde oluşan Arap tepkisi ve bu tepki karşısında Suudi Arabistan'ın Arapları sakinleştirme konusunda etkin bir rol oynayamaması önemli bir hayal kırıklığı olarak kayıtlara geçecekti. Öyle ki Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Gary Sick'in hazırladığı raporda 2-5 Kasım 1978 tarihleri arasında Bağdat'ta toplanan Arap Ligi zirvesinde Suudi Arabistan'ın performansı "kararsız" ve "pasif" olarak nitelendirilmiştir. Zira Suudi Arabistan bu zirvede, Mısır'a karşı kaleme alınan eleştirel deklarasyona ve yine Mısır'ın Arap Ligi'nden atılması kararına engel olamamıştı (FRUS, 1978h, s.560). Her ne kadar Sick, Suudi Arabistan'ın bu performansını, Veliaht Prens Fahd'ın hasta oluşu ile Suud ailesi içerisindeki veraset mücadelesine bağlasa da, bu durumun ABD'nin beklentilerini karşılamadığı gerçeğini değiştirmediğini not düşmüştür (FRUS, 1978h, s.560-561). Söz konusu hayalkırıklığına rağmen, ABD'nin Suudi Arabistan Büyükelçisi West, Washington için hazırladığı 1978 senesinin son raporunda ABD yönetiminin amacının Suudi Arabistan'ın "Camp David hususunda desteğini sağlamak" olması gerektiğinin altını çizmiştir. West, bu şekilde Suudi Arabistan'ın değişmesi olası

olan bölgesel dengeler içerisinde ABD açısından hala önemli bir müttefik olduğunu vurgulama gereği duymuştur (FRUS, 1978i, s.564-565). 1979 senesi içerinde İran'da gerçekleşecek olanlar düşünüldüğünde, West'in bu noktada haksız olmadığını belirtmek gerekmektedir.

4.2. F-15 Savaş Uçakları

ABD iç yazışmalarının kapsamlı bir analizi, 1977-1978 senelerinde ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinde hâkim olan bir diğer önemli konunun F-15 tipi savaş uçakları olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Suudi Arabistan'ın ABD'den satın almak istediği bu uçaklar, Carter döneminin ilk iki senesinde taraflar arasındaki hemen hemen tüm temaslarda gündemi meşgul etmiş ve bu süreç zarfında ittifak ilişkilerine zarar verecek derecede mühim hale gelmiştir.

Esasında Suudi Arabistan'ın savunma alanında ABD'den teknoloji, teçhizat ve uzmanlık ithal etmesi bu döneme özgü bir durum değildir. 1930'larda petrole odaklı olarak başlayan ABD – Suudi Arabistan ilişkilerinin o dönemden itibaren bir tamamlayıcı unsuru, Suudi Arabistan'ın içinde bulunduğu bölgede kendini savunması amacıyla ABD'den ithal ettiği silahlardı. "Petrol" ve "güvenlik" ikiliğine dayanan bu ittifak, özellikle Britanya'nın Körfez bölgesinden çekilme kararı aldığı 1968 senesinden sonra daha da kuvvetlenmiş ve ABD, Suudi Arabistan'ın askeri modernizasyonunda dayandığı temel güç haline gelmiştir. Öyle ki ABD'den savunma alanında Suudi Arabistan'a yapılan toplam satış 1966 senesinde 2.1 milyar dolarken, bu rakam 1976'da 12 milyar doları bulacaktı (FRUS, *Undated-a,* s.455-458).

Silahsızlanmayı dış politika hedeflerinden biri haline getirmiş olan Başkan Carter döneminde Suudi Arabistan'a F-15 tipi savaş uçağı satılmasının gündeme gelmesi nedensiz değildi. İç yazışmaların ortaya çıkardığı gibi, Suudi Arabistan'a söz konusu savaş uçaklarından 50 adet satılması Carter'dan önceki yönetim zamanında Dışişleri Bakanlığı yapan Henry Kissinger tarafından bizzat söz verilmişti. 21 Şubat 1976'dan 21 Mayıs 1977'ye kadar ABD'nin Suudi Arabistan Büyükelçiliğini yürüten William James Porter, Carter henüz başkanlık koltuğuna yeni oturduğunda Dışişleri Bakanlığı'na yönelik gönderdiği telgrafta Washington'a ahde vefa ilkesini hatırlatacak ve verilmiş olan bu sözün Carter yönetimi tarafından tutulması gerektiğinin altını çizecekti (FRUS, 1977b). Porter daha sonraki bir başka telgrafında da, Veliaht Prens'in bu konuda çok istekli olduğunu ve Porter'a konuyla alakalı talebini belirten mektup gönderdiğini söyleyecekti (FRUS, 1977d, s.472). Böyle olmakla beraber, Carter yönetiminin Suudi Arabistan'a F-15 satılması konusunda ihtiyatlı yaklaştığı kayıtlara geçmiştir. Hatta Dışişleri Bakanı Vance, Suudi Arabistan'ın bu konudaki resmi talebini ertelemesini rica ettiği ve bu konuda Carter yönetiminin zaman kazanmaya çalıştığı da fark edilmektedir (FRUS, 1977c, s.471). Ancak bu geciktirme çabasının altında Carter'ın silahsızlanma amacından çok, Kongre'nin bu satışa büyük oranda karşı olması bulunmaktaydı. Zira Dışişleri Bakanlığı'nın Carter'ı bilgilendirmek amacıyla hazırladığı raporda belirtildiği gibi, F-15 savaş uçaklarının İsrail'e karşı kullanılabileceği ihtimali Kongre'nin söz konusu satışa eleştirel yaklaşmasına neden olmaktaydı (FRUS, *Undated-a,* s.458). Kaldı ki daimî amacı ABD-İsrail ilişkilerini muhafaza etmek ve geliştirmek olan ve aynı zamanda

ABD Kongresi üzerinde önemli bir etkiye sahip olan AIPAC *(American Israel Public Affairs Committee)* isimli kuruluşun da bu dönemde F-15'lerin Suudi Arabistan'a satılması aleyhine büyük bir kampanya yürüttüğü kayıtlara geçmiştir (FRUS, 1978b, s.539).

Başkanlık koltuğuna yeni oturmuş ve silah satışlarındaki indirimi dış politikasının ana hedeflerinden biri haline getirmiş olan Jimmy Carter açısından F-15 konusunun ne büyük bir huzursuzluğa neden olduğunu tahmin etmek zor değildir. Özellikle 1977-1978 senelerinde Suudi Arabistan yetkilileri ile kurulan temaslarda, Suudi Arabistan tarafından açık bir baskının gelmesi Carter yönetimini daha da zora sokan bir durum olmuştur. Örneğin Veliaht Prens Fahd, ABD Savunma Bakanı Harold Brown ile Washington'da yaptığı toplantıda, Suudi Arabistan'ın ABD'nin Ortadoğu'daki en temel müttefiklerinden biri olduğunun altını çizdikten sonra F-15 savaş uçaklarını ABD'den satın alamadıkları takdirde, birçok Arap liderin yaptığı gibi SSCB'den alabileceklerini vurgulayacak ancak bu durumu asla istemediklerini belirtecekti (FRUS, 1977g, s.495). Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı da sık sık aynı konuyu gündeme getirecek, ABD'nin İsrail'e ve İran'a "tonlarca" silah sattığını buna karşılık Suudi Arabistan'ın Ortadoğu'daki istikrara bu iki ülkeden çok daha fazla katkıda bulunmasına ve parasını da eksiksiz hazır etmesine rağmen ABD'den silah/savaş uçağı satın alamadığını vurgulayacaktı (FRUS, 1977l, s.524). Bu durumda ittifak ilişkilerinin yeniden düşünülmesinin gerekli olduğunu ifade eden Suudi yetkililer, Suudi Arabistan'ın ABD açısından önemli bir müttefik olduğunu ve sırf bu sebepten ötürü ABD'nin böyle bir müttefiki kaybetmesinin "yazık olacağını" her fırsatta belirtmişlerdir.[4]

Belirtmek gerekir ki Suudi yönetiminin ABD yönetimi üzerinde kurduğu bu açık baskı aslında Carter döneminde kilit pozisyonlarda olan bazı ABD'li yetkililer tarafından da desteklenmiştir. Örnek vermek gerekirse, Carter'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski'ye göre söz konusu satışın yapılması hem ABD'nin ittifak ilişkileri açısından hem de Carter yönetiminin Ortadoğu vizyonu açısından elzemdi. ABD, F-15'leri Suudi Arabistan'a satarak bir yandan verdiği sözün arkasında olduğunu gösterecek, bir diğer yandan da Ortadoğu'da sadece İsrail ile müttefik olmadığını, Araplara da en az İsrail kadar yakın olduğu göstermiş olacaktı, ki bu da Carter'ın Arap-İsrail barışı sağlama gayesi için tarafsızlığını gösteren son derece önemli bir katkı olacaktı (FRUS, 1977f, s.482). ABD Savunma Bakanı Brown'a göre de Suudi Arabistan'a savaş uçağı satılması Ortadoğu barış sürecinde Suudi Arabistan'ın desteğini sağlamak açısından önemliydi. Carter yönetimi silah satışlarını indirme kararı alsa da, Ortadoğu'da barışın sağlanması için bu uçakların satılması gerekliydi (FRUS, 1977g, s. 494-495). Aynı şekilde ABD Genelkurmay Başkanı David C. Jones ve Savunma Bakanı Yardımcısı Charles W. Duncan da farklı zamanlarda hazırladıkları raporlarda bu satışı yerinde ve gerekli bulduklarını vurgulamışlardır (FRUS, 1978f, s.27-28). Buna ek olarak Brezinski, F-15'lerin Suudi Arabistan'a satılması konusundaki görüşlerini belirtmekle kalmamış, aynı zamanda Başkan'a yönelik kaleme aldığı bir raporda Kongre'den nasıl

4 Veliaht Prens Fahd'ın ABD Hazine Bakanı Michael W. Blumenthal ile toplantısındaki ifadeleri için bkz. (FRUS, 1977i, s.518). Aynı şekilde Veliaht Prens Fahd'ın Büyükelçi West ile yaptığı bir görüşmede de benzer ifadeler kullandığı göze çarpmaktadır. Prens bu görüşmede de, Soğuk Savaş koşullarında Suudi Arabistan'ın üstlendiği önemli görevi vurgulamış ve ABD'nin F-15'leri satmaması durumunda dost bir hükümeti kaybedeceğinin altını çizmiştir. Bkz. (FRUS, 1978d, s.550).

onay alınabileceğinin de formülünü yazmıştır: Brezinski'ye göre, Suudi Arabistan'a söz konusu uçakların satışı ancak ve ancak bu uçak satış planının bir paket halinde Kongre'ye sunulmasından geçiyordu. Ortadoğu'ya yapılması planlanan toplam silah satışlarını içeren bu pakette, İsrail'e 50-150 adet arası F-16; Suudi Arabistan'a 20-60 adet arası F-15; Mısır'a 40-120 adet arası F-5E satışı yer almalıydı (FRUS, 1977n, s. 533-534). Brzezinski'ye göre bu şekilde Kongre Suudi Arabistan'a yapılması planlanan satışı ayrıca tartışmak ve oylamak yerine, Ortadoğu'ya yapılacak toplam silah satışı içerisinde tartışacaktı. Bu taktiksel hareket ile, Kongre'deki Suudi Arabistan'a yönelik muhalefete bu satışa karşı çıkması için fırsat tanınmamış olacaktı.

Yapılan bu telkinler ışığında Carter yönetiminin nasıl hareket ettiği yine ABD yönetiminin iç yazışmalarında ortaya çıkmaktadır: Yönetimin F-15'lerin satışını olabildiğince geciktirmeye, konuyu ertelemeye çalıştığı, bu süreçte bir yandan Suudi Arabistan'ı gücendirmemek için çaba sarfettiği, bir diğer yandan da Kongre üyelerini ikna turlarına çıktığı gözlemlenmektedir. Gerçekten de yapılan ikili temaslarda her defasında ABD'li yetkililerin başta Veliaht Prens Fahd olmak üzere diğer Suudi yetkilileri Suudi Arabistan'ın ABD açısından vazgeçilmez bir müttefik olduğu konusunda ikna etmeleri dikkat çekicidir. Carter yönetiminin önemli isimleri Suudi mevkidaşlarına, F-15 konusunda aslında Başkan Carter'ın tutumunun son derece net olduğunu, ancak bu konunun Kongre'ye takıldığını, Kongre üyelerinin en tez zamanda ikna edileceği, ancak ikna edilmeleri için de Carter yönetiminin zamana ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır.[5] Hatta öyle ki Başkan Carter'ın dahi Suudi Arabistan Kralı Khalid'e yazdığı özel mektupta, Kongre üyelerini ikna etmek için yönetimin elinden geleni yaptığını vurguladığı, kendisinin bizzat bu satışı desteklediği kayıtlarda bulunmaktadır (FRUS, 1978 *Editorial Note*, s.540-541). Buna ek olarak, Dışişleri Bakanı Vance, Prens Fahd'a, Kongre üyelerini Suudi Arabistan'a ziyarete göndermek istediklerini ve Kongre üyelerinin bu uçakların İsrail'i vurmak amacıyla değil de tamamiyle savunma tedbiri nedeniyle satın alınacağının bizzat Suudi yöneticilerden duymalarının daha etkili bir yöntem olacağını söylemiş ve bu şekilde Suudi Arabistan'ı gücendirmeden zaman kazanmaya çalışmıştır (FRUS, 1977m, s. 531).

İdealist emellerle gelmiş ve silah satışındaki indirimi amaç olarak belirlemiş bir başkan açısından Suudi Arabistan ile ilişkileri bozmamak adına gösterilen bu çaba esasında çok da anlaşılmaz değildir. Başlarda Carter ile aynı idealizme sahip olan Dışişleri Bakanı Vance'in dahi geçen süre zarfında söz konusu savaş uçaklarının Suudi Arabistan'a satılmasının Ortadoğu'daki "adil barış" için elzem olduğuna ikna olduğu fark edilmektedir. Birçok iç yazışmanın ortaya çıkardığı gibi, bu dönemde Suudi Arabistan'a F-15'lerin satılması, olası bir Arap-İsrail barışıyla ilişkilendirilecek ve Başkan Carter'ın bu idealine ulaşmada Suudi Arabistan'ın önemli ve hatta vazgeçilmez bir ortak olduğunun altı çizilecekti (FRUS, 1978 *Editorial Note*, s.540-541). Kaldı ki Dışişleri Bakanı Vance, ABD Silah Kontrolü ve Silahsızlanma Ajansı'nın dahi Suudi Arabistan'a yapılması planlanan bu satışı "barış amaçlı olması" nedeniyle "anladığını" kayıtlara geçmiştir.[6] Hatta öyle ki Vance daha

5 ABD Savunma Bakanı Blumenthal'in Prens Fahd ile görüşmesinde bu konuda sarf ettiği sözler için bkz. (FRUS, 1977i, s.518). Aynı konuda Büyükelçi West'in Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı ile yaptığı görüşmedeki sözleri için bkz. (FRUS, 1977k, s.522-523).

6 ABD Silah Kontrolü ve Silahsızlanma Ajansı 1961'den kurulmuş ve 1999'a kadar varlığını sürdürmüş bir bağımsız

da ileriye gidecek ve Başkan Carter'a yönelik yazdığı tarihi belli olmayan raporda, bu silahlarının satışının Başkan Carter'ın "barış" vizyonu ile uyumsuz olmadığını, tam tersi bu vizyonun bir parçası olduğunu vurgulayacaktı. Ona göre barış masasına oturmak için hem İsrail hem de Araplar güvenlik garantisi isterken, Suudi Arabistan'ın bu talebine cevap vermek son derece yerinde bir adımdı (FRUS, *Undated-b*, s.546).

Bu çerçeveden bakıldığında önce Senato'dan daha sonra da Temsilciler Meclisi'nden söz konu satışın "paket" taktiği ile onaylanması sürpriz olmamıştır (FRUS, 1978e, s.553). Bu satışı ABD'nin o dönemki Suudi Arabistan Büyükelçisi West, 1978'in raporunda o senenin ikili ilişkilerinde "en önemli ve en yardımcı olayı" olarak nitelendirecekti (FRUS, 1978i, s.565). Elbette "yardımcı"dan kasıt, söz konusu satışın Camp David barış görüşmelerine yardımcı olmasıydı. Zira aynı raporda West, "F-15 satışı olmasaydı, Camp David de olamazdı" ifadesini kullanacak ve iki konunun birbirine doğrudan bağlı olduğunu vurgulayacaktı (FRUS, 1978i, s.566). Gerçekten de West'e göre bu satışın ABD'ye yönelik en büyük kazancı Ortadoğu'da ABD hakkındaki algıyı kırmış olmasıydı: Birçok Arap, ABD'nin İsrail'in istemediği bir şeyi yapamayacağını düşünürken, Carter yönetiminin İsrail lobisini karşısına alıp bu satışı yapması, onun kendi dış politika kararlarını alabildiğini ve Ortadoğu barış sürecinin taraflarına eş mesafede olduğunu göstermişti (FRUS, 1978i, s.566). Bu şekilde ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinde Carter'ın başkanlık koltuğuna oturduğu ilk andan itibaren var olan bu gerginlik son bulmuş ve ittifak ilişkileri zarar görmeden devam etmiştir.

4.3. Petrol Fiyatları

ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinin her zaman önemli bir konusu olan petrol, bu dönemde de kaçınılmaz olarak ilişkileri etkileyen bir nokta olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan iç yazışmalarda birçok defa, ABD'nin Körfez bölgesindeki doğrudan çıkarının petrol olduğu, dolaylı çıkarının ise NATO müttefiklerinin petrole ulaşımının sağlanması olduğu belirtilmiş, bu çerçevede ABD'nin Suudi Arabistan'a bağımlı hale geldiği kayıtlara geçmiştir.[7] Büyükelçi West'in geleceğe yönelik tahminlerinin yer aldığı raporunda da ABD'nin yakın gelecekte söz konusu bağımlılıktan kurtulamayacağının altı çizilmiş (FRUS, 1977h, s.503), dolayısıyla da ABD'nin bu ülkeyle ittifak ilişkilerinin bu gerçeklik çerçevesinde düşünülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

ABD'nin petrole olan ihtiyacı karşısında Suudi Arabistan'ın kayıtsız kalmadığı ve ABD'nin isteği doğrultusunda dünya piyasalarında petrolün fiyatının indirilmesi yönünde ciddi çaba sarf ettiği de Carter yönetiminin iç yazışmalarında ortaya çıkan önemli bir bilgidir. Bu anlamda Suud ailesinin ABD yönetimini "anladığı ve destek verdiği" belirtilmiştir (FRUS, *Undated-a*, s.457). Gerçekten de 1977-1978 senelerinde yapılan ikili temaslarda, Suudi yetkililer petrolün fiyatının indirilmesi konusunda diğer OPEC *(Organization of Petroleum Exporter Countries)*

ajanstır. Dışişleri Balanı Vance, Carter'a yönelik ifadelerinde bu ajansın, Ortadoğu'ya yapılan silah satışlarını aslında onaylamadığını belirtmiş ancak Suudi Arabistan özelindeki satışı ise arkasındaki dış politika nedenlerini anladığı için onayladığını belirtmiştir. Bkz. (FRUS, *Undated – b*: s.545).

7 Bir örnek için bkz. (FRUS, *Undated-a*: s.454-455).

üyelerini ikna etmeye çalışacaklarını her defasında ABD'li mevkidaşlarına belirtecek, ancak diğer üyelerin baskılarına dayanamayabileceklerinin de altını çizeceklerdi (FRUS, 1977j, s.520). Böyle olmakla birlikte, ABD yönetiminin Suud ailesindeki liderliğe bu baskılara dayanması konusunda güvendiği iç yazışmalarda kendini göstermektedir. Hatta öyle ki Başkan Carter'ın, petrol fiyatı konusundaki çabaları nedeniyle Veliaht Prens Fahd'a bizzat teşekkür ettiği kayıtlara geçmiştir (FRUS, 1977m, s.532). Buna ek olarak, bu dönemde Suud ailesi içindeki bir liderlik değişimi olasılığının ABD tarafından endişeyle karşılandığı fark edilmektedir. Söz konusu endişe Büyükelçi West'in Washington'a yönelik yazdığı raporda kendini gösterecek, ve Suudi Arabistan Kraliyet ailesi içindeki liderlik değişimi, ABD'nin petrole ulaşımını engelleyebilecek durumlar arasında sayılacaktı (FRUS, 1977h, s.504-505).

Özellikle altını çizmek gerekir ki Carter döneminde Suudi Arabistan hakkında yapılan yazışmaların çok önemli bölümünde, petrol konusu ile Arap-İsrail barışı konusu arasında bağlantı kurulmuştur. ABD'nin Ortadoğu'da barışı sağlama konusundaki başarısızlığının, ya da barış sürecinde taraflara eşit mesafede duramamasının ABD'nin Suudi Arabistan'dan satın aldığı petrolü tehlikeye atabileceği birçok kere vurgulanmıştır. Örneğin Büyükelçi West'e göre ABD'nin Arap ve İsrail taraflarına eş mesafede duramaması, ABD'nin enerji konusundaki bağımlığını daha da zora sokabilecek bir unsurdu (FRUS, 1977h, s.506-507). West'e göre, ABD'nin İsrail'e olduğu gibi, Araplara da yakın durduğunu göstermesi elzemdi. Bu anlamda ABD'nin Suudi Arabistan ile olan ittifakı, ABD'nin Araplara yönelik tutumunu simgelemesi nedeniyle sembolik bir anlam içeriyordu. Buna ek olarak CIA tarafından hazırlanan bir raporda da (FRUS, 1978a, s.536), ABD'nin hem petrol hem de Arap-İsrail barışı konusunda Suudi Arabistan'a ihtiyacının olduğu belirtiliyor, bu çerçevede de Suudi Arabistan ABD'nin Ortadoğu'daki kaçınılmaz müttefiki olarak ifade ediliyordu. Hatta öyle ki aynı CIA raporunda, ABD'deki Carter yönetiminin F-15'ler konusunda neden Suudi Arabistan'ın isteği doğrultusunda hareket etmesi gerektiği de açıklanmış oluyordu (FRUS, 1978a, s.538).

1977-1978 senelerinde ABD'nin Suudi Arabistan'dan petrol fiyatlarını indirmesi konusundaki isteğinin, dönemin sonundaki OPEC toplantısında karşılığını bulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Gary Sick'in hazırladığı raporda belirtildiği gibi, Camp David barış anlaşması sonrasında toplanan Arap Ligi zirvesinden nerdeyse bir buçuk ay sonra, 17 Aralık 1978'de gerçekleşen OPEC toplantısında, Suudi Arabistan'ın duruşu, aynen Arap Ligi zirvesinde olduğu gibi, "pasif" olarak nitelendirilmiştir (FRUS, 1978h, s.560). Suudi Arabistan'ın bu toplantıda petrol fiyatının arttırılması karşısında sert bir muhalefet yapamadığı belirtilmiş, bu anlamda da ABD'nin beklentilerini karşılayamadığı kayıtlara geçmiştir. Böyle olmakla beraber, ABD Genelkurmay Başkanlığı tarafından Savunma Bakanlığı'na yönelik olarak Ocak 1979'da hazırlanan bir başka raporda, Körfez bölgesindeki petrol kaynaklarının dünyaya akışının ABD'nin hayati çıkarlarına olduğu belirtilecek, ve İran siyasetindeki "olumsuz" son gelişmelerden sonra Suudi Arabistan ile olan ittifakın daha da önem kazandığı vurgulanacaktı (FRUS, 1979, s.34). ABD'nin Suudi Arabistan'ın güvenlik birimlerinin geliştirilmesi için çaba sarf etmesi gerektiğini tavsiye eden bu raporu, Savunma Bakanı Brown'un Başkan Carter'a yönelik raporu takip edecek ve aynı tavsiye yinelenecekti (FRUS, *Undated-c*, s.36). Söz konusu raporların

yazılmasından neredeyse bir ay içerisinde İran Şahı'nın devrildiği göz önünde tutulursa, Başkan Carter'a yönelik yapılan bu tavsiyelerin yerindeliği anlaşılabilir. ABD yönetiminin iç yazışmalarında görüldüğü gibi, bu dönemde petrol fiyatları konusunda ABD ve Suudi Arabistan arasında geçici bir tatsızlık olsa da, bu tatsızlığın bölgesel dinamiklerdeki değişim nedeniyle uzun sürmediği ve Suudi Arabistan'ın 1979 senesi itibarıyla ABD'nin Körfez'deki başlıca müttefiki olarak varlığına devam ettiği fark edilmektedir.

Bu çalışmada ele alınan ABD iç yazışmaları, Carter dönemi ABD dış politikası hakkında aşağıda belirtilen noktaların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır:

Vurgulanması gereken noktalardan ilki, bu dönemde ABD tarafından Suudi Arabistan hakkında yapılan "kapalı rejim" ve "insan hakları usülsüzlükleri bulunmaktadır" tespitlerine rağmen, Başkan Carter'a yapılan bilgilendirme raporlarında, bu durumun, ABD ile ilişkilerine engel teşkil etmeyen bir konu olarak ele alınmasıdır. İlgili bölümde belirtildiği gibi, söz konusu raporlara göre Suudi Arabistan toplumunda, "rejimi değiştirebilecek/rejime meydan okuyan bir nefret"in henüz doğmamış olması, ABD'nin Suudi Arabistan ile ittifak ilişkilerini mümkün kılmaktadır. Tüm bunlar, ABD'nin kapalı bir rejimle olan ilişkilerini ancak ve ancak bu rejime tabi olan toplum içerisinde sert bir muhalefet doğmasıyla keseceğini göstermektedir. Başkan Carter'a yönelik hazırlanan bu bilgilendirme raporlarının, bu anlamda ABD'nin demokrasi anlayışınının da sınırlarını gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Önemli olan bir diğer nokta, Carter'ın başkanlık kampanyası esnasında önceki yönetimlere yönelik olarak yaptığı eleştirilerinin benzerlerini, kendi döneminde Suudi Arabistan ile olan ilişkiler esnasında yaşanmış olmasıdır. Hatırlanacağı üzere Carter, bir yandan daha önceki yönetimleri gizli ajandalara sahip olmak ve silahlanmayı tetiklemekle, bir diğer yandan Kissenger'ı da karar alma sürecine fazla müdahil olup, Başkan ve Kongre arasındaki iletişimi zayıflatmakla eleştirmişti. Kendi döneminde Suudi Arabistan'a F-15 tipi savaş uçağı satılması hususunda yaşananlar esasında Carter'ın eleştirdiği noktalarla birebir yüzleştiğini gözler önüne sermiştir. Bu uçakların Suudi Arabistan'a satılması için Carter yönetiminin Veliaht Prens Fahd'a Kongre onayı olmadan Suudi Arabistan'ın yanında olduklarını iletmeleri, farklı Amerikalı yetkililer ve hatta Başkan Carter'ın ta kendisi tarafından bu satışın gerçekleşmesi için Kongre üyelerinin ikna edileceği yönünde söz verilmesi dikkat çekicidir. Hatta öyle ki söz konusu satışın pürüzsüz gerçekleşmesi için Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski tarafından "paket" taktiğinin teklif edilmesi ve Başkan Carter'ın da bunu kabul edip Kongre'deki oylamanın bu şekilde yapılması, Carter'ın daha önceleri "gizli ajanda" olarak ifade ettiği bir duruma işaret ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Buna ek olarak, satış sürecinde Brzezinski'nin, Carter'ın eleştirilerine maruz kalan Kissinger gibi, güçlü bir kişilik olarak önemli rol oynaması ayrıca anlamlıdır. Kaldı ki Stone ve Kuznick'in aktardığı gibi, Başkan'a her sabah CIA tarafından yapılması gereken bilgilendirmelerin Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski tarafından bizzat yapılmış olması ve kendisinin zamanla diğer kişi ve kurumlardan Başkan'a daha yakın bir hale gelerek kararlarını etkileyen baş aktöre dönüşmesi (Stone ve Kuznick, 2012, s.405), Başkan Carter'ın geçmişte eleştirdiği duruma kendisinin de sürüklendiğini gözler önüne sermektedir.

Tüm bunlar arasında özellikle silahsızlanma konusunun ayrıca önemli bir yere sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Carter'ın başkanlık öncesinde birçok fırsatta dile getirdiği şekilde ABD'nin silah satışlarının indirilmesi amacına rağmen, Suudi Arabistan'a F-15 satmak için büyük çaba sarf etmesi, idealizminin sınırlarını göstermektedir. Langvandslien'in belirttiği gibi, Carter'ın silah satışlarının azaltılması hedefi, ABD açısından stratejik anlamda çok da önemli olmayan bölge/ülkeleri kapsarken; Körfez bölgesi gibi hayati çıkarlarının olduğu bölgeyi kapsamamış ve bu dönemde Suudi Arabistan'a yapılan toplam satış senelik 927 milyon dolardan 2.7 milyar dolara çıktığı gözlemlenmiştir (Langvandslien, 2004, s.131-134). Tam da bu noktada belirtmek gerekir ki Suudi Arabistan ile ilişkilerde Carter'ın idealizmini sınırlayan, Carter'ı özellikle de silah satışının indirilmesi konusunda verdiği vaatlerin tam tersi bir yol izlemeye iten konuların başında Ortadoğu barış süreci ve petrol olduğu görülmektedir. Elbetteki bu iki konuya, 1979 senesi itibarıyla İran İslam devrimi ve SSCB'nin Afganistan işgalinin gerçekleşmesiyle birlikte Suudi Arabistan'a müttefik olarak duyulan ihtiyacın artması da eklenmiştir. ABD yönetiminin iç yazışmalarının ortaya koyduğu gibi, özellikle Arap-İsrail barış sürecinde taraflara eş mesafede durmak amacıyla Suudi Arabistan'ı kaybetmemek adına atılan adımlar, Carter yönetimi tarafından idealist bir hedef için realist adımlar atıldığını göstermektedir. Hatta öyle ki Dışişleri Bakanı Vance'in 1978'in başlarında F-15 satışına mesafeli olmasına rağmen, iç yazışmalarda görüldüğü gibi, zamanla bu mesafesinden vazgeçtiği ve hatta bu satışı "barış için gerekli" gördüğü ve Carter'a da o yönde telkinde bulunduğu fark edilmektedir. Dolayısıyla idealizmleriyle bilinen Başkan Carter ve Dışişleri Bakanı Vance'in dahi, "Ortadoğu barışı" için bu satışın elzem olduğuna zamanla ikna olduklarını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

5. Sonuç

Analiz edilen tüm iç yazışmalar ışığında, Carter yönetiminin en idealist olarak bilinen 1977-1978 senelerinde dahi ABD'nin Suudi Arabistan ile olan ilişkilerinin, zaman zaman yaşanan gerginliklere rağmen, olumlu şekilde devam ettiği fark edilmektedir. Jimmy Carter gibi, insan hakları, demokrasi, barış gibi ideal unsurları hedefi haline getirmiş, Woodrow Wilson çizgisinden ilerleyen bir başkanın, kapalı ve demokratik olmayan bir rejimle ilişkilerinin olumlu seyretmesinin arkasında, iç yazışmalardan da tespit edildiği gibi, büyük oranda Ulusal Güvenlik Konseyi, Genelkurmay Başkanlığı ve CIA başta olmak üzere, Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen bilgilendirme raporları ve telkinler bulunmaktadır. Carter'ın idealizminin sınırlarını gösteren bu durum ayrıca, ABD dış politikası karar alma sürecinde Başkan'ın diğer aktörlerce önemli derecede dengelenebileceğini/ sınırlandırılabileceğini gözler önüne sermektedir.

Buna ek olarak ifade etmek gerekir ki, Carter'ın idealizminin sınırlara sahip olması, Soğuk Savaş koşullarının da kaçınılmaz bir sonucudur. Carter her ne kadar idealist amaçlara sahip olsa da, Soğuk Savaş koşullarından bağımsız olarak hareket etmesi elbette ki beklenemezdi. Kaldı ki Carter'ın daha önce de üzerinde durulduğu gibi, Vance ve Brzezinski arasındaki gelgitleri, Başkan'ın Soğuk Savaş koşullarında farklı düşünceleri temsil eden kişiler arasındaki sıkışmışlığını ve belki de çaresizliğini ortaya koyan önemli bir örnektir.

ABD tarihi incelendiğinde, alanda çalışan uzmanların üzerinde hemfikir oldukları gibi, değerler-çıkarlar ikileminde çoğu zaman değerlerin ABD'nin küresel gücünü korumak amacıyla feda edildiği görülmektedir. Yukarda belirtilenlere rağmen, Carter döneminin bu anlamda istisnai bir döneme işaret ettiğini söylemek mümkün görünmektedir. Her ne kadar bu dönemde ABD-Suudi Arabistan ilişkileri, ABD'nin Suudi Arabistan'a petrol konusunda ihtiyaç duymasından etkilense de, ikili ilişkileri, Carter'ın Ortadoğu barışı gibi idealist bir hedefe verdiği önem de dikkate değer derecede etkilemiştir. Dolayısıyla bu defa, idealizmin, realizmin bir aracı olmasından çok; realizmin, idealizmin bir aracı olarak ortaya çıktığı, başka bir ifade ile realist politikaların, idealist bir hedefe ulaşmada, araç olarak kullanıldığı fark edilmektedir.

Bu açıdan bakıldığında Carter dönemi her ne kadar istisnai bir döneme işaret etse de, değerler-çıkarlar ikileminin günümüzde ABD dış politikası açısından sınırları net olan bir ikilem olmaktan çıktığını ayrıca vurgulamak gerekir. Değerlerinden tamamen kopmuş bir ABD'nin aldığı kararların, çıkarlarına hizmet edip etmediği tartışmalı bir konudur ve esasında artık buna hizmet etmediğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Bunun altındaki en büyük neden ise, "çıkar" denilen kavramın artık salt jeopolitik endişelerden oluşmaması, içinde "yumuşak güç" barındıran bir kavram haline gelmesidir. Başka bir ifade ile belirtmek gerekirse, sadece Körfez bölgesindeki petrole ulaşmak, ABD'nin salt çıkarı değildir. ABD'nin küresel bir güç olarak bu bölgede inandırıcılığının olması, bölge halkları tarafından cazip bir kültür ve siyasi/ekonomik güç olarak algılanması, müttefiklerinin güvenini kazanması/sürdürmesi, prestijli bir küresel güç olarak askeri varlığına devam etmesi de ABD'nin çıkarları arasında sayılabilir. Soğuk Savaş döneminde her ne kadar değerler ve çıkarlar birbirinin zıttı olarak algılansa da, bu tartışma aslında Soğuk Savaş sonrasında geçerliliğini kaybetmiş durumdadır. Realist duruşuyla bilinen Stephen Walt'un da ifade ettiği gibi, 21. yüzyılda ABD'nin dünya barışı gibi idealist bir hedefe ilgi duymaması sadece ahlaki açıdan şüpheli bir tutum değildir; bu, aynı zamanda ABD açısından stratejik bir miyopluktur (Walt, 2019). Çünkü ABD'nin çıkarları artık barış, demokrasi ve insan hakları gibi kavramlara da ihtiyaç duymaktadır. ABD'nin bu konuda başarılı olup olamayacağını ise ancak zaman gösterecektir.

Kaynakça

Ambrose, S. E. (1992). *Dünyaya Açılım: 1938'den Günümüze Amerikan Dış Politikası***.** Ankara: Dış Politika Enstitüsü.

Amstutz, M. R. (2012). *International Ethics: Concepts, Theories, and Cases in Global Politics*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.

Anderson, I. H. (1981). *Aramco, the United-States, and Saudi Arabia: A Study in the Dynamics of Foreign Oil Policy, 1933-1950.* New Jersey: Princeton University Pres.

Bloomfield, L. (1982). From Ideology to Program Policy: Tracking the Carter Human Rights Policy. *Journal of Policy Analysis and Management,* 2(1),1-12. doi: 10.2307/3323646

Brew, G. (2015). Our Most Dependable Allies: Iraq, Saudi Arabia, and the Eisenhower Doctrine, 1956-1958. *Mediterranean Quarterly*, 26 (4), 89-109. doi: 10.1215/10474.552.3425200

Bronson, R. (2006). *Thicker than Oil: America's Uneasy Partnership with Saudi Arabia*. Oxford: Oxford University Press.

Cates, T. G. (1988). United States Persian Gulf Policy since 1968. *Air Command and Staff College Report.* 8 Haziran. Erişim adresi: https://archive.org/details/DTIC_ADA194926

Deudney, D. and J. Meiser (2008). American Exceptionalism. M. Cox, ve D. Stokes (der.), *US Foreign Policy* içinde (24-41). New York: Oxford University Press. doi: 10.1093/hepl/978.019.9585816.003.0002

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1975, 28 May). *Address by Jimmy Carter*. Tokyo, Vol: 1, 3-8.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1976a, 15 March). *Remarks by Jimmy Carter*. Chicago, Vol: 1, 15-26.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1976b, 23 June). *Address by Jimmy Carter*. New York, Vol: 1, 28-38.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977). *Editorial Note.* Vol: 1, 65-67.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977a, 14 January). *Memorandum Prepared in the Central Intelligence Agency*. Vol: XVIII, 461-469.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977b, 23 January). *Telegram From the Embassy in Saudi Arabia to the Department of State and the Department of Defense.* Vol: XVIII, 469-470.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977c, 8 February). *Telegram From the Department of State to the Embassy in Saudi Arabia.* Vol: XVIII, 471.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977d, 9 February). *Telegram From the Embassy in Saudi Arabia to the Department of State.* Vol: XVIII, 472.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977e, 22 February). *Telegram From the Embassy in Saudi Arabia to the Department of State.* Vol: XVIII, 473-482.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977f, 21 May). *Memorandum From the President's Assistant for National Security Affairs (Brzezinski) to President Carter*. Vol: XVIII, 482-491.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977g, 24 May). *Memorandum of Conversation: Secretary of Defense meeting with Crown Prince Fahd of Saudi Arabia.* Vol: XVIII, 492-498.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977h, August*). Report Prepared by the Ambassador John C. West to Saudi Arabia*. Vol: XVIII, 502-515.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977i, 28 October). *Telegram From Secretary of the Treasury Blumenthal to the Department of State.* Vol: XVIII, 518-520.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977j, 10 November). *Memorandum Prepared in the Central Intelligence Agency*. Vol: XVIII, 520-522.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977k, 1 December). *Telegram From the Embassy in Saudi Arabia to the Department of State*. Vol: XVIII, 522-523.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977l, 7 December). *Telegram From the Embassy in Saudi Arabia to the Department of State.* Vol: XVIII, 524-525.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977m, 14 December). *Memorandum of Conversation*. Vol: XVIII, 526-533.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1977n, 15 December). *Memorandum From the President's Assistant for National Security Affairs (Brzezinski) to President Carter*. Vol: XVIII, 533-534.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978a, 5 January). *Memorandum Prepared in the Central Intelligence Agency*. Vol: XVIII, 536-538.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978b, 27 January). *Memorandum From Jessica Tuchman of the National Security Council Staff to the President's Assistant for National Security Affairs (Brzezinski)*. Vol: XVIII, 539-540.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978) *Editorial Note*. Vol: XVIII, 540-542.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978c, 31 January). *Telegram From the Department of State to the Embassy in Saudi Arabia.* Vol: XVIII, 542-544.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978d, 26 April). *Telegram From the United States Liaison Office in Riyadh to the Department of State***.** Vol: XVIII, 548-552.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978e, 18 May). *Memorandum of Conversation.* Vol: XVIII, 552-558.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978f, 7 September). *Memorandum From the Chairman of the Joint Chiefs of Staff (Jones) to Secretary of Defense Brown*. Vol: XVIII, 24-27.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978g, 9 November). *Memorandum From the Deputy Secretary of Defense (Duncan) to President Carter***.** Vol: XVIII, 27-28.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978h, 22 December). *Memorandum From Gary Sick of the National Security Council Staff to the President's Assistant for National Security Affairs (Brzezinski).* Vol: XVIII, 560 – 562.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1978i, 31 December). *Report Prepared by the Ambassador to Saudi Arabia (West)***.** Vol: XVIII, 562 – 573.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (1979, 18 January). *Paper Prepared in the Office of the Joint Chiefs of Staff and the Office of the Under Secretary of Defense for Policy.* Vol: XVIII, 34-35.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (Undated-a). *Briefing Paper Prepared in the Department of State.* Vol: XVIII, 451-461

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (Undated-b). *Memorandum From Secretary of State Vance to President Carter*. Vol: XVIII, 544-546.

Foreign Relations of the United-States (FRUS) (Undated-c). *Memorandum From Secretary of Defense Harold Brown to President Carter.* Vol: XVIII, 36-37.

Gaddis, J.L. (1982). *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*. New Yok: Oxford University Press.

Gelb, L. H. (1975). Realism Vs. Idealism in American Foreign Policy. *New York Times*. 30 Kasım. Erişim adresi: https://www.nytimes.com/1975/11/30/archives/realism-vs-idealism-in-american-foreign-policy.html.

Hook, S.W. and J. Spanier (2007). *American Foreign Policy since World War II.* Washington D.C: CQ Press.

Hudson, W. S. (1970). *Nationalism and Religion in America: Concepts of American Identity and Mission*. New York: Harper &Row Publishers.

Kaufman, J. (2017). *A Concise History of US Foreign Policy*. Maryland: Rowman Littlefield.

Kissinger, H. (2016). *Dünya Düzeni*. İstanbul: Boyner Yayınları.

Koch, A. and W. Peden (1944). *The Life and Selected Writings of Thomas Jefferson*. New York: The Modern Library.

LaFeber, W. (2008). The US Rise to World Power. M. Cox, D. Stokes (der.) *US Foreign Policy* içinde (45-62). New York: Oxford University Press. doi: 10.1093/hepl/978.019.8707578.003.0004

Langvandslien, M. (2004). *Promising Restraint: The Carter's Administration's Arms Transfer Policy*. Doktora tezi. University of Oslo.

Mearsheimer, J. (2005). E. H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On. *International Relations*, 19 (2), 139-152. doi: 10.1177/004.711.7805052810

Morris, R. B. (1956). *Basic Documents in American History*. New Jersey: Van Nostrand Company.

New York Times (2002). *War with Iraq is not America's national interest*. 26 Eylül. Erişim adresi:https://sadat.umd.edu/sites/sadat.umd.edu/files/iraq_war_ad_2002_2.pdf

Stone, O., and P. Kuznick (2012). *The Untold History of the United-States*. St Ives: Ebury Press.

The Office of the Historian (1947). *The Truman Doctrine*. Erişim adresi: https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine.

Walt, S. (2016a). Donald Trump is not a realist. *Foreign Policy.* 1 Nisan. Erişim adresi: https://foreignpolicy.com/2016/04/01/no-real-donald-trump-is-not-a-realist/

Walt, S. (2016b). Obama was not a realist president. *Foreign Policy.* 7 Nisan. Erişim adresi: https://foreignpolicy.com/2016/04/07/obama-was-not-a-realist-president-jeffrey-goldberg-atlantic-obama-doctrine/

Walt, S. (2016c). Why is America is so bad at promoting democracy in other countries? *Foreign Policy*, 25 Nisan. Erişim adresi: https://foreignpolicy.com/2016/04/25/why-is-america-so-bad-at-promoting-democracy-in-other-countries/

Walt, S. (2019). There once was a President who hated war. *Foreign Policy.* 18 Ağustos. Erişim adresi: https://foreignpolicy.com/2019/08/18/there-once-was-a-president-who-hated-war/

The "Realist" Idealism? An Evaluation on the USA-Saudi Arabia Relations in 1977-1978

Nur ÇETİNOĞLU HARUNOĞLU*

The idealism/realism dilemma has been one of the leading issues of discussion on the US foreign policy since its foundation. The foundation story of the US takes its point of departure from the idea that all humans were born equal and inherently entitled to unalienable rights – namely life, liberty and the pursuit of happiness – endowed by the Creator. This idealist stance focusing on liberal values and mentioned in the US Declaration of Independence of 1776 was re-emphasized by the first amendment made to the US Constitution in 1881. In addition, the idea of the US being an exceptional nation, as well as "a standing monument for all nations in the world" was deeply ingrained in the hearts and minds of the founding fathers. "American exceptionalism" stemming from the above-mentioned "uniqueness" of the US brought also the idea that the world peace was possible only with the expansion of American ideal values. American idealism, which constituted the core of American identity, impacted into the US foreign policy as "Monroe Doctrine" that meant isolationism of the US from the world affairs almost entirely in the 19th century. Yet, with the adoption of a more active foreign policy concretized with the American-Spanish War by the end of the very same century, discussions on whether American idealism was still the dominant component of the US foreign policy or not were launched.

It is generally argued in these discussions that ideal values such as democracy and human rights, stressed by the founding fathers of the US – particularly by Thomas Jefferson – have been used as means to achieve American interests, rather than being guiding principles of foreign policy; and that the US has been therefore alienated from its identity. Amid all these discussions, it would not be wrong to mention that Jimmy Carter, who became the US President in one of the harshest periods of Cold War, constitutes an exceptional case due to his idealist stance vis-à-vis world politics. While Carter's presidency is mostly remembered with his erratic position between Secretary of State Cyrus Vance and National Security Adviser Zbigniew Brzezinski, many accept

* Marmara University, Department of Political Science and International Relations, ancetinoglu@yahoo.com

that he had quite idealist goals about world politics and the US position within in the early years of his presidency. Notwithstanding this, one should notice that his idealism had to wane and even totally disappear in the wake of the challenges of 1979, which were the Soviet invasion of Afghanistan and Iranian Islamic Revolution.

This study is going to analyze the US-Saudi Arabia relations in 1977-1978, notably known as the idealist years of Carter. The goal of the study is to reveal the limits of the afore-mentioned idealism and explore the reasons behind through the declassified documents within the Carter Administration. By doing so, this study is also aiming to fulfill an important gap in the literature: Works analyzing the US foreign policy in the Middle East during 1977 – 1978 focus mostly and rightfully on Arab-Israel peace process, therefore on Camp David peace accords. Besides, studies holding US-Saudi Arabia relations during Carter presidency take the year of 1979 as the point of departure, since it is starting from 1979 that the Saudi Arabia became the only US ally in the Gulf region. While there are substantial sources on American-Saudi relations comprising the above-mentioned two years in the US declassified documents, the fact that these sources have not been yet incorporated into an academic writing, reveals the necessity of such a research. Therefore, an important contribution of this study will be the evaluation and the incorporation of these sources into Turkish literature.

The main research questions of the study could be enumerated as follows: What were the basic issues held in the US-Saudi Arabia relations during 1977-1978? To what extent the idealism of Jimmy Carter, who was believed-since his presidential campaign – to bring a new breath to the US foreign policy, was reflected into these bilateral relations? What were the factors that limited Carter's idealism? Finally, how his term could contribute to the idealism/realism discussions held on the US foreign policy? The main arguments of the study are that neither realism nor idealism is the only approach dominating the US foreign policy; and that each one is usually embedded in the other and even each one is used as a mean to other. It seems right to mention that the realist motives being present in the American-Saudi relations in the most "idealist" years of Carter that are 1977-1978, reveals the limits of the US' idealism. Those years constitute a perfect example shedding light to what degree an idealist President like Carter could be restrained by the impediments of Cold War dynamics. In effect, the US official documents within the Carter administration reveal that there were three issues dominating the American-Saudi agenda in 1977-1978. Those issues were the Saudi support to the Arab-Israeli peace process led by the US, the American F-15 sale to Saudi Arabia and finally oil. An in-depth analysis reveals that these three issues were deeply interlinked. While one of the idealist goals of Carter before taking the presidency was disarmament, the American administration could not refrain from selling F-15 to the Saudi Arabia during 1977-1978. This decision to sell arms was partly the result of the US' need of the Saudi Arabia in a possible Arab-Israeli peace, and partly the result of the American dependence on Saudi oil. In short, the fact of President Carter having taken realist steps to ensure the US' access to oil on the one hand, and to reach his idealist goals such as Arab-Israeli peace in the Middle East on the other, come to surface as important realities.